

DIGITAALÕIGUSTE HARTA

Juhend poliitikutele

European Digital Rights (EDRi) on 19 Euroopa riigi 34 kodaniku- ja inimõiguste organisatsiooni hõlmav võrgustik. Meie eesmärkideks on edendada, kaitsta ja toetada põhivabadusi ja inimõigusi digitaalkeskkonnas.

2014. aasta Euroopa Parlamendi valimiste ajal juhtis EDRi innovaatilist kampaaniat, tõstmaks digitaalõigusi puudutavate küsimuste arvu. Selle kampaania tulemuseks on 10-punktiline digitaalõiguste harta, mida Euroopa Parlamendi valimiskandidaadid võiksid töötada kaitsta. 83 kandidaati 21-st Euroopa riigist osutus valituks Euroopa Parlamenti. Käesolev brošüür on loodud selleks, et juhendada ja selgitada EP liikmetele digitaalõiguste harta 10 olulist printsiipi.

Koostajad:

Kirsten Fiedler, peadirektor, EDRi
Joe McNamee, tegevdirektor, EDRi

With contributions by:

Maryant Fernández Pérez, praktikant, EDRi
Alexandre Bénétreau, praktikant, EDRi
Fukami, Chaos Computer Club (CCC)
Ben Wagner, Digitale Gesellschaft
Karsten Gerloff & Matthias Kirschner, Free Software Foundation Europe

Toimetaja: Joe McNamee, tegevdirektor, EDRi

Kujundus: Heini Järvinen, kommunikatsiooni ja ühisvara direktor, EDRi

Tõlge eesti keelde: Polina Malaja, praktikant, EDRi

Osaliselt toetatud Open Society Foundations poolt ja Adessium, CENTR ja .SE. finantstoetusel.

Käesolev dokument on levitatud litsentsiga Creative Commons 2.0 Licence (CC BY 2.0)
<http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>

SISU

- LK 04 MA EDENDAN LÄBIPAISTVUST, JUURDEPÄÄSU DOKUMENTIDELE JA KODANIKE OSALUST**
- LK 06 MA TOETAN ANDMEKAITSE JA ERAELU PUUTUMATUSE SEADUSANDLUST**
- LK 08 MA KAITSEN PIIRAMATUT JUURDEPÄÄSU INTERNETIPÕHISTELE TEENUSTELE**
- LK 10 MA EDENDAN AUTORIÕIGUSE SEADUSE UUENDUST**
- LK 12 MA EI TOETA LAUSJÄLGIMISE MEETMEID**
- LK 14 MA EDENDAN ANONÜÜMSUST INTERNETIS JA KRÜPTEERIMIST**
- LK 16 MA EI TOETA SEADUSVÄLIST ÕIGUSKAITSET**
- LK 18 MA TOETAN JÄRELEVALVE- JA TSENSUURITEHNOLOOGIA EKSPORDI KONTROLLI**
- LK 20 MA KAITSEN SIDUSRÜHMADE PALJUSUST**
- LK 22 MA EDENDAN VABA TARKVARA KASUTUST**
- LK 24 DEMOKRAATIA JA ÕIGUSRIIGI PRINTSIIPIDE KAITSE**

MA EDENDAN LÄBIPAISTVUST, JUURDEPÄÄSU DOKUMENTIDELE JA KODANIKE OSALUST

Ma toetan ettepanekuid, mis on suunatud läbipaistvuse suurendamisele ja kodanike osaluse edendamisele Euroopa Liidu seadusandlusprotsessides, võimaldades paremat juurdepääsu dokumentidele (s.h konsultatsioonid) kõikides Euroopa keeltes. Ma toetan meetmeid, mis edendavad valitsussektori informatsiooni kättesaadavust kodanikele ning avatud vormingute ja standardite kasutust.

MIDA SEE TÄHENDAB?

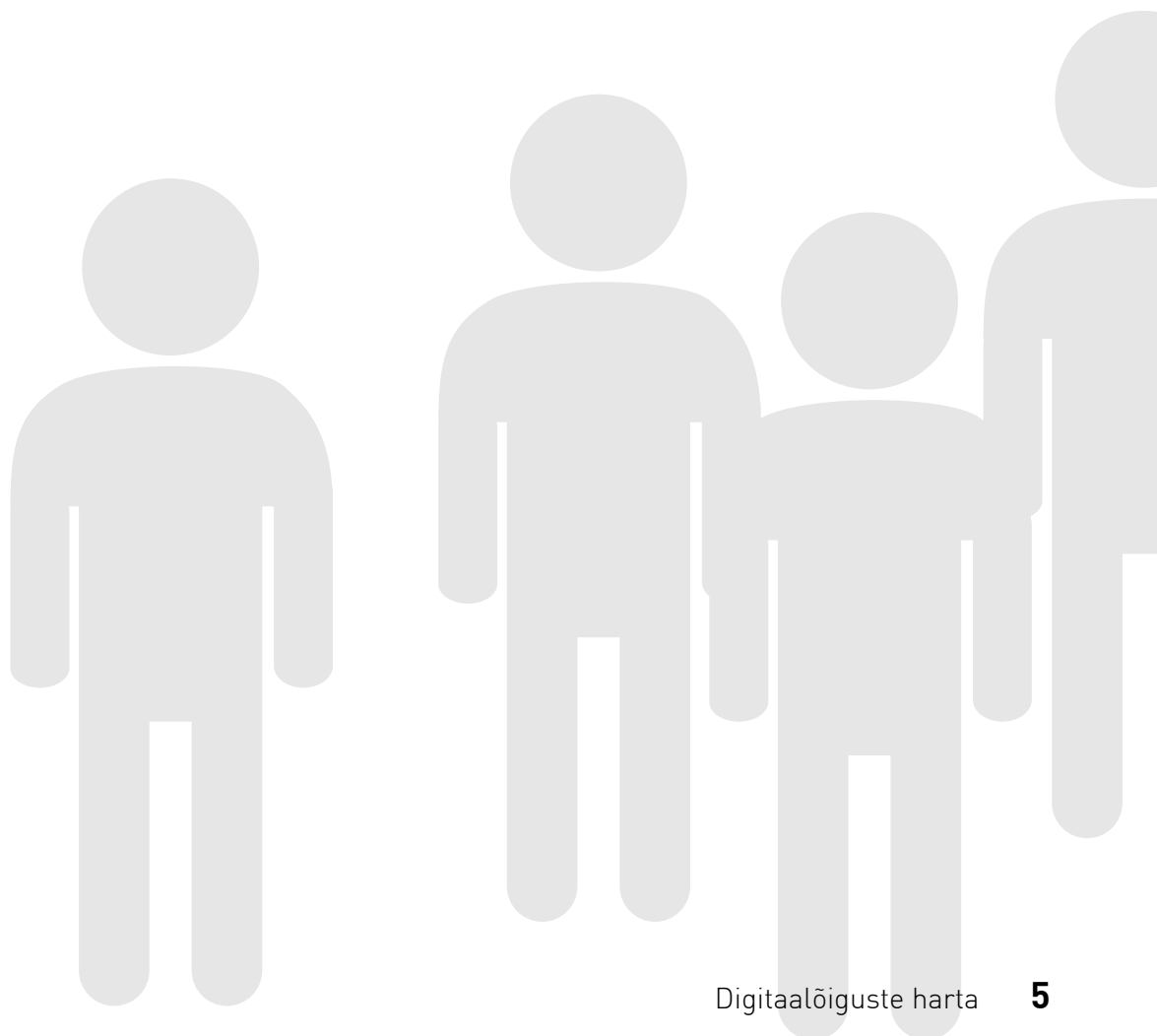
Juurdepääs dokumentidele on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 42 sätestatud põhiõigus, mis hõlmab juurdepääsuõigust Euroopa Ülemkogu, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni välja antud dokumentidele. Teised asutused ja institutsioonid on kohustatud avaldama oma dokumente eritingimustel teiste mittesiduvate õigusaktide alusel.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Läbipaistvus on vahend, mis aitab kodanikel võtta vastutust eelnevalt avaliku ja era sektori üksuseid. Samal ajal lubab see igaühel meist osaleda ELi otsustamisprotsessis. Mida suurem on läbipaistvus, seda suurem on vastutus. Suurem läbipaistvus tõstab omakorda kodanike teadlikkust, osalust ja tuge.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Edendada Regulatsiooni 1049/2001 reformi, mis reguleerib juurdepääsu Euroopa Parlamendi, Ülemkogu ja Komisjoni dokumentidele ja on suunatud ELi sisese **läbipaistvuse suurendamisele**. Läbipaistvus peaks olema vaikimisi kehtestatud ja mitte üksnes erand.
- Toetada laiemat **ELi dokumentide kättesaadavust** kõikides Euroopa keeltes ja **suuremat kodanikuosalust** ELi otsustusprotsessis.
- Soodustada laiemat **juurdepääsu valitsemissektori andmetele ja dokumentidele**.
- Edendada **avatud vormingute** ja **standardite** kasutust, mis tõstab kättesaadavust ja innovaatilist taaskasutust.
- Toetada ametlike dokumentide registrite **kasutuse lihtsustamist** ja vaikimisi laiemat dokumentide paigutamist eelnimetatud registritesse. Erandid peaksid olema piiratud nii vähe kui võimalik.

MA TOETAN ANDMEKAITSE JA ERAELU PUUTUMATUSE SEADUSANDLUST

Ma toetan seadusi, mis edendavad ja kaitsevad kodanike põhiõigust eraelu puutumatusse. Selle põhimõtte alla kuulub igaühe õigus otsustada, kas ja kui palju on tema isiklik informatsioon töödeldud. Ma toetan meetmeid, mis on suunatud adekvaatse andmetöötlemise läbipaistvuse ja turvalisuse tagamisele.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Õigus eraelu puutumatusse ja isikuandmete kaitse on põhiõigustena sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 7 ja 8. Isikuandmed on igasugune informatsioon, mis võimaldab otseselt või kaudselt tuvastada konkreetset isikut, nt tervisekaardid ja muu tundliku sisuga teave.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Õigus eraelu puutumatusse on põhiõigus, mis omakorda võimaldab ka teiste inimõiguste kasutamist, näiteks nagu kommunikatsiooni- ja kogunemisvabadus. Samal ajal on isikuandmed ka oluliseks majanduslikuks väärtuseks, mille tõttu on eraelu puutumatus ja andmekaitse sageli vähemal määral tagatud seadusandjate ja poliitikute suhtes suunatud lobitöö tulemusena. Nõrgenenud õigused nõrgestavad ka usaldust, mis omakorda ohustab pikemas perspektiivis ka isikuandmete majanduslikku kasutust.

Kehtiva seadusraamistiku põhimõtted vajavad täpsustamist selleks, et olla piisavalt tagatud ja kaitstud digitaalkeskkonnas. See on ka üheks põhjuseks, miks käesoleval ajal reformitakse isikuandmete kaitse ja vaba liikumise direktiivi 95/46/EC ning raamotsust 2008/977 isikuandmete kaitse kohta politsei- ja õigusosalase koostöö valdkonnas. Selleks, et saavutada kogu ELi hõlmav ühtlustamine, muudetakse eelnimetatud direktiiv määruseks ja otsus direktiiviks.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Toetada käesoleva **isikuandmete kaitse reformi kiiremat lõpuleviimist**.
- Toetada **rahalisi toetusi** eraelu puutumatust soodustavate tehnoloogiate arendamiseks.
- Toetada õiguslikke meetmeid, mis **võimaldavad kodanikel otsustada** kas ja kuidas nende isikuandmeid töödeldakse.
- Toetada **andmetöötuse läbipaistvuse ja turvalisuse meetmeid**.
- Toetada pädevate **järelevalveasutuste täielikku iseseisvust**, mis oleks kooskõlas uue reformiga.

Rohkem informatsiooni isikuandmete kaitse kohta leiad
EDRi koostatud voldikust isikuandmete kaitse kohta:
http://www.edri.org/files/paper06_datap.pdf

MA KAITSEN PIIRAMATUT JUURDEPÄÄSU INTERNETIPÕHISTELE TEENUSTELE

Ma toetan seadust, mis on suunatud registreerimise või muude internetipõhise sisu või teenuste pakkumisi piiravate tingimuste kaotamisele. Ma toetan seadusandlikke meetmeid, mis tagavad netineutraalsust, tulemuslikku konkurentsi ja raadiospektri liberaliseerimist.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Internetimaterjali pakkumine piiranguteta või ilma registreerimise kohustuseta tähendab seda, et kasutajad, autorid ja ettevõtjad ei pea küsima luba või litsentsi selleks, et pakkuda internetipõhiseid teenuseid. Sellel põhimõttel on Internet töötanud edukalt tänapäevani ja lubanud tekkida sellistel platvormidel nagu Wikipedia ja YouTube.

Netineutraalsus tähendab seda, et kõiki teenusepakkujaid, informatsiooni edastajaid ja vastuvõtjaid koheldakse Internetis võrdselt. See on üheks põhiprintsiibiks Internetis ja võimaldab informatsiooni edastamist ja vastuvõtmist sellesse sekkumata, seda piiramata ja diskrimineerimata.

Raadiospekter on osa elektromagneetilisest spektrist, mis vastab raadio sagedustele. See on jaotatud sagedusaladeks, mis moodustavad kogumis raadiospektri. Iga sagedusala on kujundatud spetsiifiliseks kasutusala, et vältida erinevate seadmete ja tehnoloogiate omavahelist sekkumist. Mida rohkem on spektrist vaba ehk mida tulemuslikumalt seda kasutatakse, seda suuremad on võimalused uute kommunikatsioonitehnoloogiate tekeks. Vaatamata sellele tohutule potentsiaalile, eksisteerivad raadiospektris suured kasutamata sagedusalad (nn valged alad) ning suur hulk tootmiskulukaid või avaliku- ja erasektori poolt kasutamata jäänud sagedusalasid. Sellest tulenevalt tuleb raadiospektri kasutust muuta tulemuslikuks ja paindlikuks.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Täpselt samal kujul, nagu meil on kogunemisvabadus internetiväliselt, peaks see vabadus meile kuuluma ka avalikus virtuaalkeskkonas. Internetipõhise sisu piiravate nõuete täitmine piirab rahva juurdepääsu nii avalikule ruumile kui ka limiteerimata turule, ja ka olulisele osale kultuurist. Pääseda juurde ja teha kättesaadavaks sisu online on lahutamatu seotud sõna- ja teabevabadusega, mis on sätestatud ELi põhiõiguste harta artiklis 11.

See on muuhulgas välja toodud ÜRO inimõiguste komitee üldises kommentaaris nr 34, kus on sätestatud, et ajakirjandus funktsioneerib mitmete osalejate toel, kuhu kuuluvad ka blogipidajad ja teised iseseisvad avaldajad trükis, internetis või muus keskkonnas. Sama üldise kommentaari kohaselt on üldised riiklikud ajakirjanike registreerimise või litsentseerimise süsteemid vastuolus kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 19 §-ga 3.

Netineutraalsus on Interneti eduloo keskseks põhjuseks. Netineutraalsus on otsustavalt tähtis innovaativusele, konkurentsile ja teabe vabale liikumisele. Olulisel kombel lubab netineutraalsus kasutada ja teostada kodanikuõigusi, s.h sõna- ja teabevabadust uuel moel ja viisil.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- **Netineutraalsus: 2014. aasta aprillis** võttis Euroopa Parlament vastu õigusloomega seotud resolutsiooni Euroopa elektrooniliste kommunikatsioonide ühtse turu kohta. **Resolutsioon** sisaldas muudatusi avatud interneti säilitamiseks, netineutraalsuse tagamiseks ja diskrimineerimise keelustamiseks. On ülimalt **tähtis**, et **teises lugemises** jääb Euroopa Parlament **oma otsuse juurde**.
- **Raadiospekter:** 2014. aasta aprillis vastuvõetud resolutsioon sisaldas endas teksti „valgete alade“ kasutuse liberaliseerimisest litsentseeritud sagedusalade vahel.¹ **Komisjon peaks soodustama seda**, et liikmesriigid ja riigiasutused **tagaksid raadiospektri kõige tulemuslikuma kasutamise** ja haldamise ning lubaksid **ühise mittekaubanduslikku ja litsentseerimata kasutuse ja juurdepääsu sagedusaladele**.

1 <http://www.zdnet.com/ofcom-moots-white-space-tech-for-broadband-smart-grid-4010020996/>

MA EDENDAN AUTORIÕIGUSE SEADUSE UUENDUST

Ma kutsun üles autoriõiguste reformimisel kaitsma kommunikatsiooni- vabadust ja õigust osaleda kultuurielus ning tagama juurdepääsu teadmistele. Ma toetan algatusi autoriõiguse valikuliste erandite ühtlustamiseks selleks, et lihtsustada autoriteoste (taas)kasutust. Ma toetan muudatusi, mis on suunatud erandistaatuse andmiseks avalikele asutustele ja mittetulunduslikele ühendustele, näiteks ajaloo-, kultuuri- ja õppeasutustele. Ma toetan algatusi, mis on suunatud, tagamaks seda, et riiklikult rahastatud teosed on tehtud üldkasutatavateks. Ma ei toeta seadust, mis laiendab autoriõiguse ja sarnaste õiguste ulatust ja pikendab nende kehtivust.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Autoriõigus on ainuõiguste kogum, mis kaitseb kirjandus-, muusika- ja muu loometeose autori monopolistlikku kontrolli tema loometeose üle, eesmärgiga tagada autorile makstav tasu tema loometöö eest.

Autoriõiguses eksisteerib hulk erandeid, mis lubavad näiteks avalikel raamatukogudel või erivajadustega inimestel pääseda juurde autoriõigusega kaitstud teostele või kasutada selliseid teoseid õppeasutustes. Need erandid on vajalikud, tagamaks selliseid põhiõigusi nagu õigus kultuurielus osalemisele, arenguõigus ja üldsuse kaasamise õigus.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

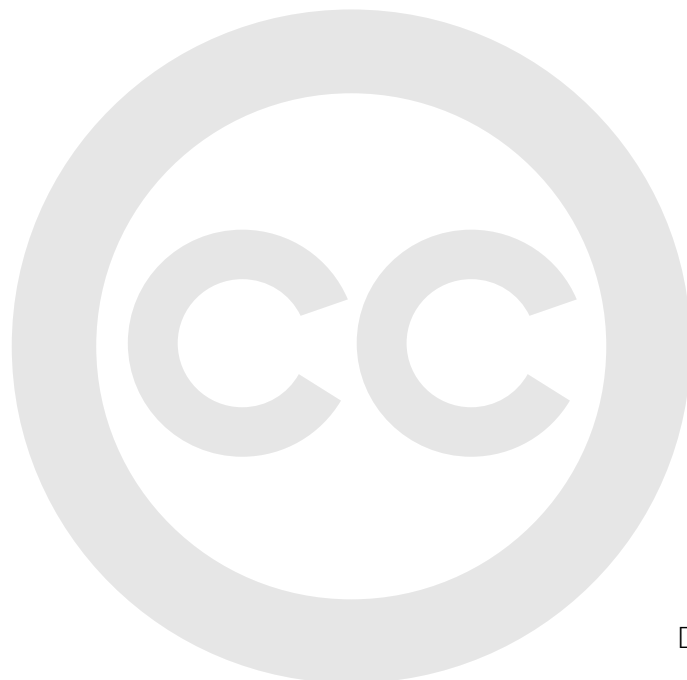
Autoriõiguse problemaatika on oluline, sest see võib põhjustada ebavõrdset kohtlemist juurdepääsus teadmistele ja kultuurielule. Autoriõiguse erandite ja piirangute paindlikkus on ülimalt oluline teadus- ja õppevaldkonnas. Avatud juurdepääs võib olla üheks viisiks, tagamaks autoriõiguse piirangu avalikele asutustele ja mittetulunduslikele juriidilistele isikutele. Näiteks avatud juurdepääsuga

internetipõhiste ajakirjade, nagu vabalt kättesaadavate akadeemiliste ajakirjade kasutamisel puuduvad tehnilised, õiguslikud ja rahastamisiirangud. Sellised ajakirjad on hindamatu allikas üliõpilaste ja teadlaste jaoks. Jagatud teadmised kiirendavad teaduslikku protsessi, kuna uued teadmised luuakse eksisteeriva loometöö põhjal. Loovus ei seisne ainult uute kontseptsioonide leiutamises, vaid ka oskuses kombineerida juba olemasolevaid ideid.

Kuna digitaalsisu on nii lihtne kopeerida ühest arvutist teise, on oluline, et õiguslik raamistik on piisavalt paindlik, kergestimõistetav ja kodanike jaoks legitiimne. Kodanikud ei saa olla kindlad selles, et seadus on hästi koostatud ja teoorias töötav, kui nad seisavad silmitsi absurdsete, aegunud ja liigsete autoriõiguse reeglitega oma igapäevaelus.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Toetada meetmeid, mis **ei võta arvesse piiravate seaduste täitmist**.
- Toetada usalduväärset ja terviklikku **autoriõiguse erandite ja piirangute reformi**.
- Toetada **intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi reformi**, s.h “kaubanduseesmärgi” mõiste täpsustamist (nagu on lubanud Euroopa Komisjon seaduseelnõus) ja eraõiguslike asutuste juurdepääsu piirangu täpsustamist.

MA EI TOETA LAUSJÄLGIMISE MEETMEID

Ma ei toeta ettepanekuid sideandmete säilitamiseks või jälgimiseks, ilma et oleks läbi viidud usaldusväärne ja iseseisev hinnang sideandmete säilitamise või jälgimise vajalikkuse ja proportsionaalsuse kohta ning regulaarne kontroll tuvastamiseks nende meetmete vastavust vajalikkuse ja proportsionaalsuse nõuetele.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Tänapäeval on riikidel ja ettevõtetel olemas üha suurenevad võimalused sideandmete säilitamiseks üle maailma. Riigid ja ettevõtted säilitavad isikuandmeid suurtes kogustes. E-kirjad, SMSid, säutsud, otsingutulemused, järjehoidjad, küpsised, veebilehitsemise ajalugu, video ja audio voogedastus (ingl.k **streaming**) võivad olla kogutud, salvestatud ja seostatud konkreetse isikuga, mis omakorda võimaldab põhjalikku profileerimist, s.h isiku eeldatava seksuaalorientatsiooni, vanuse, finantsolukorra, tervise, poliitiliste vaadete ja sotsiaalkontaktide tuvastamist. Isikuandmete töötlemine ja uuestikasutus on muutunud majanduslikult oluliseks väärtuseks. Tehniline suutlikkus, puudused isikuandmete kaitses ja järelevalvemehhanismides (nt “riigi julgeoleku tagamise” erandi kasutamine) on tekitanud olukorra, kus riigid harrastavad massilist jälgimist maailma tasandil, nagu on näidanud Edward Snowden’i avalikustatud dokumendid.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Eraelu puutumatus on inimõigus. Inimõiguste ülddeklaratsiooni kohaselt kellegi isiklikku ja perekonnaellu, s. korteripuutumatusesse ja kirjavahetusse ei või meelevaldselt vahele segada. Ometigi on seda “universaalset” õigust tõsiselt piiratud, nagu näitas Snowden. Jälgimis- ja turvalisusmeetmete õigustamiseks tuuakse välja terrorismiohtu, mis on väidetavalt meie aja suurim oht. Ometigi on 2013¹. aastal Euroopas hukkunud 10 korda rohkem inimesi autoõnnetustes kui terrorirünnakute tagajärjel². Lisaks on näidatud, et lausjälgimisega ei ole võimalik tõhusalt lahendada USAs pärast 11. septembrit tekkinud julgeolekuprobleeme.³

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Hääletada **ebaproportsionaalsete ja ebavajalike jälgimismeetmete vastu**, mis on kavandatud ELi PNR (reisijate nimeregister) süsteemi. LIBE komisjon hääletas Euroopa komisjoni ettepaneku vastu 2013. aasta aprillis ja uus parlament peaks toetama LIBE komisjoni otsust.
- **Tagasi lükata ettepanekuid kaasata andmete säilitamise direktiivi** meetmeid mittesihtotstarbeliseks sideandmete kogumiseks ja säilitamiseks.
- **Tagasi lükata ettepanekuid sõlmida kokkuleppeid ELi väliste riikidega andmete edastamise kohta**, nagu näiteks kavandatud ELi ja Kanada vaheline kokkulepe reisijate nimeregistri kohta, mis on suunatud kõikide Kanadasse reisivate ELi kodanike isikuandmete edastamiseks.
- Tagada, et seaduseelnõud uute turvalisus- ja jälgimismeetmete vastuvõtmiseks on **kooskõlas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega**⁴.

1 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-236_en.htm

2 <https://www.europol.europa.eu/content/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2014>

3 Washington Times : NSA chief's admission of misleading numbers adds to Obama administration blunders
<http://www.washingtontimes.com/news/2013/oct/2/nsa-chief-figures-foiled-terror-plots-misleading/>

4 International Principles on the Application of Human Rights to Communications Surveillance: <https://en.necessaryandproportionate.org/text>

MA EDENDAN ANONÜÜMSUST INTERNETIS JA KRÜPTEERIMIST

Ma toetan seaduseelnõusid, mis toetavad interneti anonüümsust ja õigust krüpteerimisele. Ma toetan meetmeid, mis on suunatud eraelu puutumatust soodustavate tehnoloogiate kasutamise edendamisele, vajadusel koos sellest tulenevate õiguslike kohustustega.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Anonüümsus internetis tähendab seda, et kasutaja ei ole internetis identifitseeritav. Eraelu puutumatust soodustavad näiteks pseudonüümi kasutamine, veebilehitsemine avalikes raamatukogudes või kohvikutes virtuaalse privaatsõrgu (VPN) kaudu või privaatrežiimis veebilehitseja kasutamine. Krüpteerimine tähendab informatsiooni kodeerimist nii, et ainult teatud kasutajad saavad neid lugeda. Krüpteerimine lubab kasutajatel kodeerida oma sõnumeid, mis omakorda soodustab kasutajate konfidentsiaalsust ja eraelu puutumatust internetis. Krüpteerimise kohta rohkema informatsiooni saamiseks loe meie voldikut “How the Internet works” ja Tactical Tech poolt loodud juhendit “Security in a box”.¹

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Krüpteerimine ja anonüümsus internetis on tähtsad vahendid internetipõhise eraelu puutumatuse tagamiseks. Kui tahad saata tundlikku informatsiooni oma perele või sõpruskonnale, siis postkaardi saatmise asemel võid valida ümbrikukirja. Sarnasel kombel oleksid huvitatud kaitsma oma konfidentsiaalset informatsiooni ka internetis ja keelduda saatmast seda kaitsmata e-kirja või võrgu kaudu.

2013. aasta novembris õnnestus häkkeril tabada e-mailid ja dokumendid, mis olid saadetud Euroopa Parlamendi krüpteerimata võrgu kaudu.² Kergus, millega sissetungijal õnnestus pääseda ligi Euroopa Parlamendi konfidentsiaalsele informatsioonile, näitas, kui ülimalt tähtis on eraelu puutumatus ja anonüümsus demokraatliku riigi jaoks. Poliitikud ja kodanikud peaksid olema suutelised omavahel suhtlema ilma, et nende järele nuhitakse.

Toimivas demokraatlikus riigis peaksid valitsused kaitsma oma asutusi ja kodanikke jälgimise eest ning toetama vahendeid, mis aitavad kaitsta kodanike eraelu puutumatust, ning samuti propageerima selliste meetmete kasutust.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Toetada eraelu puutumatust soodustavate mehhanismide väljaarendamist ja **rahastamist**.
- Aidata tagamaks seda, et **vabal tarkvaral töötavad krüpteerimise tehnoloogiad** oleksid kasutusel ELi asutustes.
- Paluda Komisjonil kavandada seaduseelnõu, mis kohustaks ELi asutusi pakkuma **kodanikele välja võimalusi suhelda asutustega krüpteerimistehnoloogiaga kaistud kanalite kaudu**.

- 1 EDRi juhend on kättesaadav: http://edri.org/wp-content/uploads/2013/10/paper03_web_20120123.pdf
Tactical Technology guide: Security in a box https://securityinabox.org/en/chapter_7_4
- 2 MediaPart: 'It was child's play': how a hacker broke into MEPs' secret email accounts <http://www.mediapart.fr/journal/international/211113/it-was-childs-play-how-hacker-broke-meps-secret-email-accounts>

MA EI TOETA SEADUSVÄLIST ÕIGUSKAITSET

Ma ei toeta vahendeid või algatusi, mis ennetavad kohtu järelevalvet väidetavate internetipõhiste rikkumiste üle, s.t mis soodustavad, kohustavad või lubavad internetiteenuse pakkujatel või teistel organisatsioonidel karistada rikkujaid internetis, v.a. siis kui rikkujavastased meetmed on lühiajalised ning väidetav rikkumine vahetult ohustab inimesi ja kui liikmesriigi seadusandlus nõuab kiireloomulist tegutsemist selles riigis tegutsevalt internetiteenuse pakkujalt.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Internet on vahend sõnavabaduse, kommunikatsiooni- ja kogunemisvabaduse edendamiseks. Samal ajal saab internetti kasutada ka selleks, et piirata või kahjustada meie kodaniku- ja inimõigusi.

Valitsused kasutavad üha enam internetiteenuse osutajate abi internetipõhise sisu jälgimiseks. Poliitikud ja internetitööstus sõlmivad “vabatahtlikke” kokkuleppeid seaduse täitmiseks. Selle tagajärjel asendatakse seadusjärgne menetlemine sageli välismaiste eraettevõtete omavoliliste otsustega. Eraõiguse puutumatus, sõna-, kommunikatsiooni- ja kogunemisvabaduse kasutamine on seetõttu tugevalt takistatud või isegi välistatud. Seda enam, et ka karistusmeetmed võivad olla teostatud seadusväliselt ja välistades süütuse presumptsiooni tagamise. Euroopa Liidu lepingu artikli 21 alusel peavad demokraatia ja õigusriigi printsiibid olema tagatud ELi siseselt, samal ajal kui ELi põhiõiguste harta artikkel 52 lubab sätestada põhiõiguste piiranguid üksnes seaduse alusel.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Riigid on kohustatud järgima rahvusvahelist õigust, vastandina ettevõtetele, kes ei ole rahvusvaheliste lepingute osapoolteks. Suur hulk “vabatahtlikke” meetmeid on täidetud USA ettevõtete poolt, kes tegutsevad üle maailma ja kehtestavad USA seadust Euroopas.

Näiteks on infoteenuse osutajad nagu Google kohustatud autoriõiguse rikkumise korral eemaldama infosisu ja veebilehekülgi otsingutulemustest ülemaailmsel tasandil USA autoriõigust reguleeriva US Digital Millennium Copyright Act (DMCA) 17 U.S.C. artiklite 512(c)(3) ja 512(d)(3) alusel, olenemata sellest, kas kõnealuse materjali avaldamine on Euroopas seaduslik või mitte.

Kodanikuühiskonna korraldatud kampaaniad, millest on aktiivselt osa võtnud ka EDRI, lõppesid võltsimisvastase kaubanduslepingu ehk ACTA tagasilükkamisega Euroopa Parlamendis. ACTA oli suunatud tööstuse poolt vastuvõetud vabatahtlike meetmete kehtestamisele selleks, et kinni pidada autoriõigustest, kuid ilma igasuguste vastastikuste kaitsemeetmeteta.

Rakendades seadusväliseid mehhanisme erakokkulepete alusel, ignoreerivad valitsused tihti sõnavabaduse, õiguskindluse ja konkurentsinouete täitmist ning ei võta arvesse selliste mehhanismide kasutamise soovimatut mõju.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- **Tagasi lükata kõik ettepanekud**, mis pooldavad eraettevõtete rakendatud seadusvälist õiguskaitset.

Lisainformatsioon on kättesaadav meie voldikust inimõigustest ja seadusvälisest õiguskaitsest:

http://edri.org/wp-content/uploads/2014/02/EDRI_HumanRights_and_PrivLaw_web.pdf

MA TOETAN JÄRELEVALVE- JA TSENSUURITEHNOLOOGIA EKSPORDI KONTROLLI

Ma ei toeta Euroopas toodetud jälgimis- ja tsensuuritehnoloogia levikut autoritaarsetesse õigusriigi printsiipi mitteastavatesse riikidesse ekspordikrediidi või muude riiklike tagatiste kaudu. Ma astun välja, kaitsmaks ajakirjanike, aktivistide ja kodanike eraelu puutumatus üle maailma. Selleks toetan seadust, mis välistaks rõhuga režiimiga riikidel jälgimis- ja tsensuuritehnoloogia soetamist ELi siseselt.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi kontrolli tagamine on lihtne: määratleda kaubad, mida saab kergesti kuritarvitada, ning reguleerida selliste kaupade ekspordi kolmandatesse riikidesse. Kui materiaalsete esemete kaubandust on üsna lihtne reguleerida, siis sama ei saa öelda tarkvara ja programmeeritud esemete kohta. Need väljakutsed eksisteerivad paljude kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi rakendamises, mis on omakorda üks suurim probleem seadusandjate jaoks.

On koostatud mitmeid kahesuguse kasutusega kaupade nimekirju nii riiklikul, Euroopa kui ka rahvusvahelisel tasandil. Euroopa jaoks on kõige tähtsamad ELi kahesuguse kasutuse määrus 428/2009 ja kahesuguse kasutusega kaupade ning tehnoloogiate ekspordi käsitlev Wassenaari kokkulepe. Mõlemad nimekirjad sisaldavad endas tehnoloogiaid, mis on käsitletavad kui kahesuguse kasutusega kaubad nii ELis kui ka teistes riikides nagu USA, Venemaa ja Mehhiko.

See põhimõte tähendab seda, et lepinguosalisel toetavad Euroopa seaduste ja poliitika uuendusi ja muudatusi, mis piiravad jälitamis- ja tsensuuritehnoloogiate levikut. Sellised muudatused võiksid toetada ELi kahesuguse kasutuse määruse kooskõlla viimist Wassenaari kokkuleppe nimekirjadega, ja piirata kaubandustagatistega Euroopa maksumaksja vahenditest rahastatud jälitamis- ja tsensuuritehnoloogia väljatöötamist. Muudatused peaksid tagama selle, et kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi otsustes oleksid põhiõigused adekvaatselt arvesse võetud.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Euroopas toodetud filtreerimisvahendid ja -teenused on muutunud populaarseks autoritaarsete režiimide seas. Koos ülemaailmselt kasvava kontrolliga interneti üle kasvab ka filtreerimisvahendite turg. Nende vahendite ja teenuste kasutus on kõikjale tungiv ja läbipaistmatu. Prantsusmaal on esitatud süüdistused kahele Süüriasse ja Liibüasse jälitussüsteeme eksportinud ettevõttele ülalmainitud riikide territooriumil piinamises kaasamises.

Samal ajal on tähtis tagada, et need regulatsioonid ei oleks liialt piiravad. Seaduslik turvalisuskontroll ega krüptograafiat sisaldavate süsteemide eksport ei tohi olla pärsitud. On oluline, et IT süsteemide turvalisuse parandamine ei oleks kriminaliseeritud. Selleks tuleb järjepidevalt uuendada ELi kahesuguse kasutuse määruse ja Wassenaari kokkuleppe terminoloogiat, et tagada jälitamis- ja tsensuuritehnoloogiate üle teostatavat kontrolli ilma, et need regulatsioonid kahjustaksid seaduslikke julgeolekualaseid teadusuuringuid.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Edendada Euroopa Komisjoni 2013. a **vastuvõetud Wassenaari kokkuleppes sätestatud ekspordikontrolli nimekirjade** kiiremat täitmist.
- Küsida Euroopa Komisjonilt ja sinu enda riigi valitsuselt, missuguseid meetmed on nemad rakendanud, tagamaks seda, et **seaduslikud julgeolekualased teadusuuringud ei oleks piiratud ekspordikontrolli muudatustega**.
- Toetada ELi kahesuguse kasutuse määruse **keskendumist inimõigustele**, mis oleksid peamiseks ELi kahesuguse kasutusega kaupade vahetust piiravaks teguriks.
- Kui näed uudiseid kahjulikust jälitamis- ja tsensuuritehnoloogiast, **küsi Euroopa Komisjonilt ja sinu riigi valitsuselt**, kas selle tehnoloogia eksport on ELis piiratud ELi määruse või Wassenaari kokkuleppe alusel. Kui vastus on eitav, siis päri "Miks?".
- Astu **välja jälitamis- ja tsensuuritehnoloogia kaubanduse** vastu Euroopas.

MA KAITSEN SIDUSRÜHMAD PALJUSUST

Ma toetan vabasid, avatud ja alt üles suunatud sidusrühmade paljusust hõlmavaid mudeleid internetiressursside ja standardite (nimed, numbrid, aadressid) koordineerimiseks. Ma toetan meetmeid, mis tagavad kodanikuühiskonna esindatust sidusrühmade foorumitel. Ma astun vastu igasugusele püüdlusele kehtestada ettevõtetel, valitsuslikel või mitmevalitsuslikel asutustel kontroll interneti haldamise üle.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Sidusrühmade paljususe printsiip viitab vabale, avatud ja alt üles suunatud interneti haldamismudelile, mis kaasab valitsuste, kohalike ja rahvusvaheliste organisatsioonide, kodanikuühiskonna, korporatsioonide, tehnoloogia tööstuse, akadeemikute ja teiste internetikasutajate osalust.

Käesolev mudel oli esmakordselt arutamisel 90ndatel, kui loodi Internetinimede ja -numbrite määramise korporatsioon (ICANN). Käesolev mudel oli loodud kui alternatiivne otsustamisprotsess võrreldes sellega, mis oli välja pakutud Internetiühingu (ISOC) ja Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu (ITU) poolt.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Sidusrühmade paljusus on oluline, sest teoreetiliselt lubab see mitmel sidusrühmal osaleda internetiressursside ja -standardite ning interneti haldamise üle otsustamises. Tegelikult ei ole aga kõik sidusrühmad võrdselt esindatud. Kodanikuühiskond on sageli oluliselt alaesindatud või isegi väärtalt esindatud. Sellegipoolest on kodanikuühiskonna osalus äärmiselt oluline selleks, et kõigi interneti sidusrühmade vaated oleksid õigesti kajastatud.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

Toetada meetmeid, mis tagaksid kodanikuühiskonna õiget ja arvestatavat osalust haldamisprotsessides, ning astuda välja igasugusele püüdlusele ettevõtetal, valitsuslikel või mitmevalitsuslikel asutustel saavutada kontroll interneti haldamise üle. Internetihaldamise asutused peaksid vastama järgmistele põhimõtetele:

- **Avatus:** igapäevane õigus osaleda haldamisprotsessis, mis tegeleb tema huvi või mure aluseks oleva küsimusega.
- **Läbipaistvus:** dokumentatsioon ja paberimajandus peavad olema vabalt kättesaadavad ja kaugliikmed peavad olema aktiivselt sõnaõigusega koosolekutel kaasatud.
- **Kättesaadavus:** on vaja rakendada meetmeid selleks, et internetihaldamise otsustamisplatvormid oleksid kättesaadavad, avatud, kõikihõlmavad ja osavõtlivad.
- **Tulemuslik osalus:** osalemise õigus ja sidusrühmade protsesside avatus ei taga iseenesest erinevate sidusrühmade tulemuslikku osalust. Tuleb käsitleda ka keelelisi tõkkeid ja kultuurilisi erinevusi.
- **Mitmekesisus:** erinevate vaadete ja huvide mitmekesisus peab olema arvesse võetud, selleks, et tagada piisavat ja mitmekesist arutelu ning täielikku esindatust.
- **Tegevuskava loomine:** avatud tegevuskava loomise menetlused, s.h avatud seminarikutsed on ülitähtsad.
- **“Rollidele vastavuse” ja menetluste selge definitsioon:** kõikide sidusrühmade rollid (vt nt valitsuste roll internetihaldamises, või Euroopa Komisjoni roll mitmekesistes dialoogides, ekspertgruppides ja tööstuskoalitsioonides) ja menetlused peavad olema selgelt defineeritud.
- **“Alt üles”** poliitika arendamine on oluline eeldus sidusrühmade paljususe tagamiseks.
- **Võrdne alus:** osalejate võrdsus on oluline nii tegevuskava loomisel kui ka arutelude erinevates faasides. Tööstuse lobistidel on palju rohkem ressursse suurema hulga inimeste palkamiseks, kirjutamiseks poliitikutele vastavaid soovitusi.
- **Avatud konsultatsioonid:** konsultatsioonid peaksid olema avatud ja nende läbiviimine peaks olema hõlbustatud nii koosolekute kui ka üleskutsetega saata veebipõhiseid kommentaare.

MA EDENDAN VABA TARKVARA KASUTUST

Ma toetan meetmeid, mis lubavad ja edendavad vaba tarkvara kasutust valitsuslikes ja avalikes asutustes, eelkõige nendes, mis on rahastatud ELi eelarvest.

MIDA SEE TÄHENDAB?

Vaba tarkvara tähendab arvutiprogramme, mida igaüks saab vabalt kasutada, teistega jagada, uurida ja parendada. Vaba tarkvara on seega vabaduse- ja mitte hinnaküsimus. Vaba tarkvara on interneti põhiprintsiip ja on aluseks kõige edukamatele ettevõtetele infotehnoloogia valdkonnas. Ainult vaba tarkvara kasutades saavad selle kasutajad aru sellest, mida üks arvutiprogramm tegelikult endast kujutab, missugust informatsiooni see edasi saadab ja kuidas see neid andmeid töötleb.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

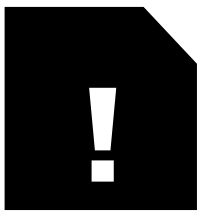
Vaba tarkvara kasutamise olulisus peitub kolmes punktis: See austab tarbijate õigusi, annab kodanikele täiskontrolli nende elektrooniliste seadmete üle ja tõstab meie demokraatlike riikide infrastruktuuri vastupanuvõimet.

Igapäevaelus me sõltume aina rohkem arvutitest, olgu nendeks nutitelefonid, autod või termostaadid. Kodanikele peab jääma täiskontroll nende seadmete üle. Kodanikel peab olema õigus muuta ja vahetada tarkvara, mille alusel need seadmed töötavad. Kodanikel peab samuti olema õigus kontrollida, missugust informatsiooni need seadmed koguvad ja kuhu need selle edasi saadavad.

Avalikud asutused on oluline osa demokraatlike riikide infrastruktuurist. Kuna need asutused on rahastatud maksudest, peaks maksumaksjate raha olema kasutatud targalt. Sattudes konkreetse müüja seatud lõksu, maksavad organisatsioonid monopolistlikku hinda tarkvara ja teenuste eest.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Palu Komisjonil kavandada seaduseelnõu, mis nõuaks kogu avalikult finantseeritud tarkvara, sh mobiilseadmete rakenduste **litsentseerimist vaba tarkvara litsentsidega**.
- Palu Komisjonil kavandada seadus, mis **nõuab avalikelt asutustelt märkida väljumiskulud** (kulud, mis tekkivad konkreetse tehnoloogia kasutamise lõpetamisega) soetatud tarkvara koguväärtuse hulka.
- Palu Komisjonilt ettepanekuid seaduseks, mis tugevdab tarbija õigusi ning lubab neil **muuta ja välja vahetada tarkvara ükskõik millisel nende soetatud või nendele kuuluval arvutiseadmel**.
- Palu Komisjonilt ettepanekuid seaduseks, mis lubab tarbijatel kasutada nende soetatud digitaalkaupu autoriõiguse piirangute alusel.
- Taga seda, et **vabal tarkvaral põhinevate krüpteerimistehnoloogiate kasutus muutuks standardiks Euroopa Parlamendis, Komisjonis ja Nõukogus**.
- Palu Komisjonilt ettepanekuid seaduseks, mis võimaldaksid kodanikel võtta ühendust kõikide ELi **avalike asutustega krüpteerimistehnoloogiaga kaitstud kanalite kaudu**.
- Palu Euroopa rahastamisasutustel ja eelkõige Euroopa Komisjonil **rahastada vabal tarkvaral põhinevate hajutatud kommunikatsiooniplatvormide arendamist**.

DEMOKRAATIA JA ÕIGUSRIIGI PRINTSIIPIDE KAITSE

Digitaalõiguste harta kava ettevalmistamisel otsustasime märkida ühise, kõiki 10 punkti hõlmava printsiibi:

Ma olen meetmete vastu, mis võtavad ELi kodanike põhiõiguste üle otsustamise võimu ära kohtutelt või demokraatlikult valitud poliitikutelt.

MIDA SEE TÄHENDAB?

On üha suurenev hulk ettepanekuid, mis on suunatud selleks, et viia olulised poliitilised otsused seadusliku otsustusprotsessi alt välja. Selleks on nii jõupingutused paigutada sõnavabaduse reguleerimine internetis era- ja välisettevõtete kätte, kui ka edendada investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise mehhanismide (ISDS) rakendamist. ISDS mehhanismide kaudu saavad korporatsioonid ähvardada seadusandjaid õigustoimingutega, kui viimased on mingi konkreetse eelnõu vastu, ning pöörduda rahvusvaheliste kohtute poole, kelle otsused on suurema kaaluga kui konstitutsiooni- või üldkohtutel.

MIKS SEE ON TÄHTIS?

Euroopa Liit on asutatud demokraatia ja õigusriigi põhimõtetel. Sõnavabaduse reguleerimine eraettevõtete poolt või rahvusvahelistes kohtutes, kellel on potentsiaali ohustada Euroopa kodanike põhiõigusi, on äärmiselt vastuolus Euroopa väärtustega.

MIDA SAAKSID TEHA SINA?

- Toetada õigusriigi **printsiipi ja demokraatia põhimõttel põhinevat otsuste tegemist**.
- Astuda välja seaduste vastu, mis annavad meie õiguste ja vabaduste üle otsustamise võimu **eraettevõtetele**.
- Astuda välja **investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise mehhanismide** vastu Euroopa kaubanduslepingutes.

EDRI.ORG/PAPERS

Tõlgitud inglisekeelsest originaalist
“The Charter of Digital Rights - A Guide for Policy-Makers”